MJØSEN SKOG

Sluttrapport for prosjekt

«GJENSKAPE ET SKOGBILDE FRA 1890 PÅ MAIHAUGEN»

2017-2018

Et yrende liv i skogstien på Maihaugen. Ved den nybygde gapahuken på åpningsdagen 17. juni 2018

MJØSEN SKOG SA

- Mjøsen Skog SA eies av 3688 andelseiere og er eiernes eget redskap for omsetning, tjenester, næringspolitikk og eierengasjement i verdikjeden.
- Andelslagets virksomhet omfatter Eidsvoll kommune i Akershus, videre Stange, Løten, Hamar og Ringsaker i Hedmark, samt Toten-kommunene, Gjøvik og hele Gudbrandsdalen i Oppland.
- Mjøsen Skog driver tømmeromsetning hovedsakelig fra egne andelseiere til industrikunder i Sør-Øst-Norge og Sverige.
- I samarbeid med ca. 25 skogsentreprenører og innleid arbeidskraft driver Mjøsen Skog en omfattende virksomhet innen skogsdrifter og skogkultur.
- Mjøsen Skog utarbeider skogbruksplaner, miljøregistrering i skog og verditakster for både andelseiere og andre oppdragsgivere.
- Mjøsen Skog er sertifisert etter både miljø- og kvalitetsstandarder i ISO-systemet. Norsk PEFC Skogstandard (tidligere kalt Levende Skog-Standarden revidert 2006) ligger inne som krav til skogbehandlingen, og Mjøsen Skog er derfor berettiget til å bruke PEFC-logoen. Bedriften er også FSC-sertifisert.
- Mjøsen Skog er andelseiernes talerør i næringspolitiske saker og holder løpende kontakt med det politiske miljø, myndigheter og nyhetsmedier.
- Mjøsen Skog har et omfattende eierengasjement i skognæringens verdikjede med betydelige eierposter bl.a. i Moelven Industrier ASA.

© Mjøsen Skog SA

Litteraturreferanse:
Korsvold, G. 2018. Sluttrapport for prosjekt «Gjenskape et skogbilde fra 1890 på Maihaugen». Prosjektrapport utgitt av Mjøsen Skog SA, Lillehammer. Nett. 10 sider.

Utgiver:
Mjøsen Skog SA
Postboks 84
N-2601 Lillehammer

Forsidebilde: Geir Korsvold

FORORD

For inntil 60 år siden ble skogbruket i store deler av landet drevet ved at de beste og grøvste trærne med størst økonomisk verdi ble hogd. Resten lot man stå igjen. Denne form for hogst (dimensjonshogst eller plukkhogst) gjorde at skogressursene ble sterkt redusert. Samtidig gikk den naturlige gjenveksten etter slike hogster meget sent.

Forstmenn på 1800-tallet kalte situasjonen i skogene for «den grønne løgn». En av de mest betydningsfulle skogekspertene i Norge var forstmester J. B. Barth (1822-1892). Han var fra 1860 skogforvalter for 1,25 millioner dekar i Lillehammer, hvor han for øvrig har fått en gate oppkalt etter seg. Han konstaterte at 2/3 av arealet i hans forvaltningsområde nærmest var avskoget.

Fra 1950-tallet ble skogbruket mer systematisert. De fleste eiendommene anskaffet seg skogbruksplan. Hogstene ble gjennomført som flatehogster og deretter plantet. Dermed ble skogene gradvis mer rik på tømmer. Fra 1920 og fram til i dag er volumet i norske skoger mer enn tre-doblet.

Det er blant annet denne historien vi ønsket å fortelle ved å avvirke skogen på samme måte som for over 100 år siden. Dessuten ble det anlagt en skogsti som skal bidra til å bygge et positivt omdømme for skognæringen i et område med mye publikum. Dette er gjort ved å vise hvordan skogen ble drevet for 125 år siden, og sammenligne det med dagens måte å drive skogbruk på. Samtidig er det informert om skogbrukets betydning for sysselsetting, verdiskapning, opplevelser, biologisk mangfold og klimaet på kloden.

Det antas at den første sommeren har 7-8000 personer besøkt området og skogstien. Dessuten har ulike media dekket arbeidet som har pågått i skogstien. Blant annet med innslag i «Norge Rundt» på NRK i april 2018 med ca 500 000 seere.

Plukkhogd skog i Gausdal. Bildet er fra ca 1950

Vi ønsker å rette en stor takk til Stiftelsen Lillehammer Museum og deres ansatte for samarbeidet i dette prosjektet, og fordi museet har stilt et areal med stort publikumspotensial til disposisjon. Dessuten en like stor takk til Skogbrukets Verdiskapningsfond for at de har bidratt med finansiering av deler av prosjektet.

Lillehammer, den 21.12.2018

Geir Korsvold
Prosjektleder

Innhold

1. SAMMENDRAG 5
2. INNLEDNING 6
3. PROSJEKTETS MÅLSETTING 6
4. DELTAKERE, SAMARBEIDSPARTNERE OG INTERESSENTER 7
5. GJENNOMFØRING 8
6. RESULTATER 9
7. RESULTATFORMIDLING 11
8. REGNSKAP 13

Framkjøring av tømmer med hest i Maihaug-skogen vinteren 2018.

1. Sammendrag

Mjøsen Skog har i perioden høsten 2017 til desember 2018 gjennomført dette prosjektet i samarbeid med stiftelsen Lillehammer Museum. Prosjektideen ble til etter samtaler med ansatte og ledelse på Maihaugen, som er distriktets største museum, og en av Norges mest besøkte turistattraksjoner.

Prosjektet har hatt arbeidstittelen «Gjenskape et skogbilde fra 1890 på Maihaugen». Formålet var å vise allmennheten hvordan skogbruk ble drevet for 125 år siden. Dette skulle settes i perspektiv til dagens måte å drive skogbruk på.

Vinteren 2017/2018 ble det gjennomført hogst på deler av museumsskogen slik den kunne vært utført i 1890. Det var muligheten for allmennheten å følge med på denne hogsten. Det viste seg å være stor interesse for dette. Blant annet media brukte innslag fra denne driften ved flere anledninger. Dette var så vellykket at man ønsker å gjenta dette også etter at prosjektperioden nå er over.

Våren 2018 ble det anlagt en skogsti hvor man på oppslagstavler kunne lese og se bilder om ulike tema fra skogbruket på 1800 tallet sammen med informasjon om dagens skogbruk. Skogstien har gjennom sommeren vært godt besøkt av publikum og turgåere. Dessuten har også skogstien blitt brukt av barnehager og skoler.

Prosjektet har hatt positiv effekt for å bygge omdømme til skogbruk som næring. Konseptet kan anbefales også i andre deler av landet.

Prosjektet har fått finansiering fra Verdiskapningsfondet. Denne finansieringen har hatt betydning for å realisere alle deler av målsettingen i prosjektet.

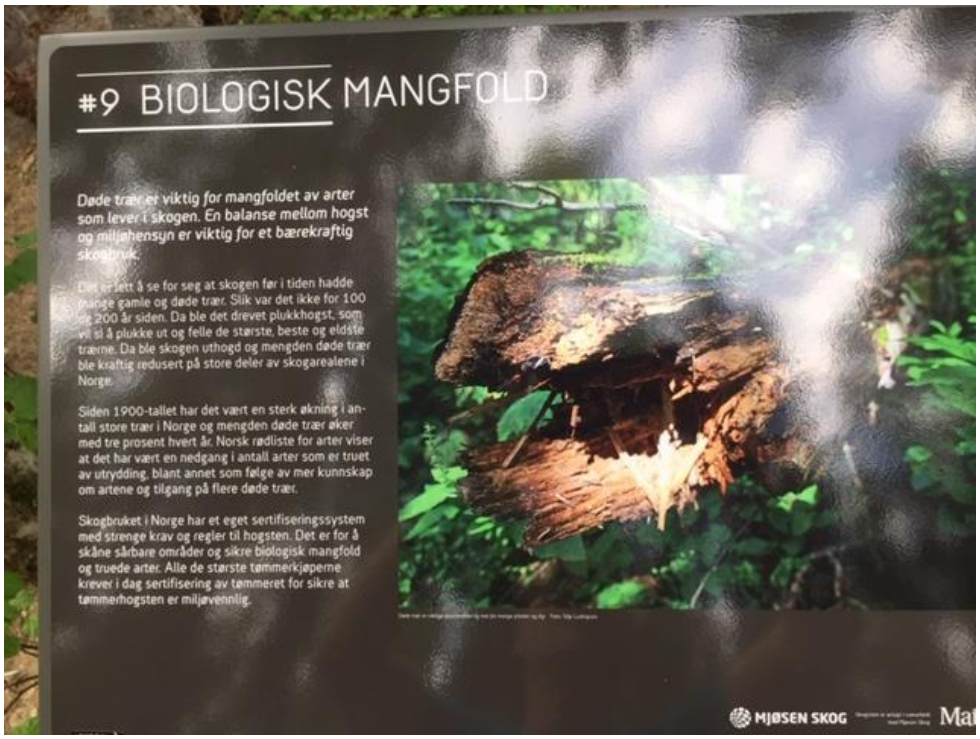

Fra skogstien på Maihaugen. Informasjonstavle om biologisk mangfold.

2. Innledning

Mjøsen Skog tok i 2017 initiativ til prosjektet «Gjenskape et skogbilde fra 1890 på Maihaugen». Prosjektet startet opp samme år, og ble avsluttet i 2018. Mjøsen Skog har vært prosjekteier.

Prosjektleder har vært avdelingssjef Geir Korsvold i Mjøsen Skog.

Prosjekt startet opp fordi man ønsket å bidra til å styrke omdømmet til skogbruket gjennom visualisering av skogtyper i et område med stor publikumstilstrømning. Samtidig som man ønsket å fortelle skogbrukets spennende historie, og hva skogbruket har betydd for Lillehammer og bygdene rundt.

Gjennom prosjektperioden har det blitt lagt vekt på å bygge en historie som folk kunne følge med i. Derfor er det tatt mange initiativ for å nå ut til samfunnet via media underveis i prosjektet. Det er anlagt en skogsti med informasjonstavler, bygd kopi av skogshusvær slik de kunne framstå for 125 år siden og skogen ble avvirket etter samme prinsipper som i 1890. Dessuten ble virket kjørt ut av skogen på en skånsom måte med hest.

3. Prosjektets målsetting

Prosjektets hovedmålsetting
Gjennom et pilotprosjekt vise allmennheten hvordan skogbruk ble drevet rundt 1890. Dette skal settes i perspektiv til dagens skogbruk. Prosjektet skal bidra til å bygge et positivt omdømme for skogbruket ved å vise skogens betydning for verdiskapning, binding av CO_2 og utvikling av biologisk mangfold.

Delmål 1
Innenfor et område på 80 dekar etablere et skogbilde anno 1890 på halvparten av arealet. På de resterende 40 dekarene ønsker man å etablere en optimal bledningsskog.

Delmål 2
Sette opp informasjonstavler som visualiserer resultatet av et slikt skogbruk målt opp mot verdier som skapes i dagens skogbruk. Visualiseres utviklingen av stående volum av skog i Norge fra 1890 og fram til i dag.

Delmål 3
Legge til rette for friluftsaktiviteter i området knyttet opp mot skogbruk og norsk kultur. 1890-tallskogen skal inngå som en integrert del av Maihaugens formidling overfor skoler og andre besøkende.

Kommentarer til delmålene
Det finnes utallige beretninger om hvordan skogen har framstått opp gjennom årene. Forstmenn har gjennom alle tider vært flinke til å skrive ned hvordan skogen så ut. Opp gjennom årene har det vært lokale variasjoner på hvordan skogen så ut. At allmennheten får oppleve, føle og bli informert

om hvordan skogene framsto i tidligere tider, kan bidra til å styrke omdømmet til dagens måte å drive skogbruk på.

Informasjonstavlene som skal settes opp rundt en skogsti skal inneholde ulike tema. For eksempel informasjon om volumutvikling i norske skoger siden 1890, hogstformer, driftsmetoder, tømmertransport, skogskjøtsel, skogens biologiske mangfold, skogens betydning for klimaet og skogens rolle for matforsyning og friluftsliv.

4. Deltakere, samarbeidspartnere og interessenter

I prosjektet har det vært følgende samarbeidsparter:

- Mjøsen Skog SA
- Stiftelsen Lillehammer Museum

Styringsgruppa for prosjektet har vært:

- Jostein Skurdal, administrerende direktør Lillehammer museum
- Torger Korpberget, driftsleder Maihaugen
- Kjell Marius Mathisen, konservator Maihaugen
- Erik A. Dahl, administrerende direktør Mjøsen Skog SA
- Geir Korsvold, avdelingssjef Mjøsen Skog SA (prosjektleder)

I tillegg har museumsagronom Anders Hagen, skogsarbeider/entreprenør Dag Tore Syversen og skogsentreprenør Uglem Skogpleie AS deltatt som utførende entreprenører i prosjektet.

Flere medlemmer i Maihaugens venner har også bidratt med dugnad i prosjektet. Blant annet med snørydding, kvistfjerning og tilrettelegging av området for allmennheten. De har også hatt ansvaret for servering av kaffe til besøkende i skogskoia når arbeidet har pågått gjennom vinteren.

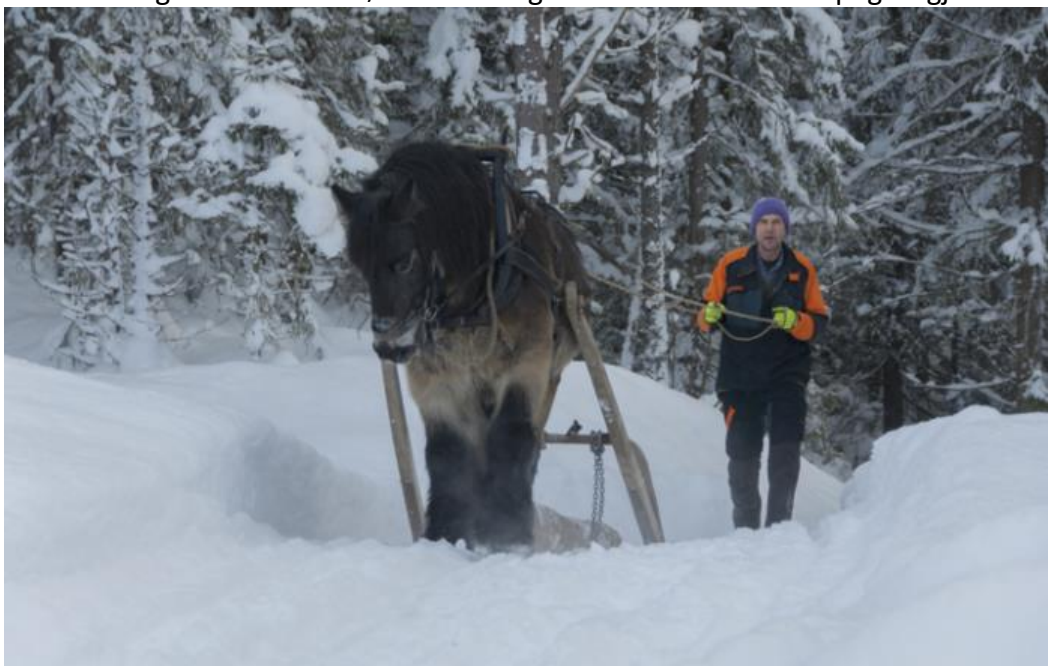

Anders Hagen utfører lunning med hest i 1890-tallsskogen vinteren 2018

5. GJENNOMFØRING

Hovedideen med prosjektet har vært å gjenskape et skogbilde slik det framsto i 1890 i et skogområde som er mye besøkt av publikum. Derfor ble det valgt å legge demonstrasjonsområdet inne på museumsområdet til Maihaugen. Maihaugen er en av Innlandets best besøkte turistattraksjoner. I 2016 var det 146 000 besøkende på museet. På Maihaugen er det mulighet til å nå et stort publikum. Det er også stor lokal interesse for stedet, med påfølgende muligheter til å profilere prosjektet i ulike lokale medier.

Gjennom 2017 ble det avholdt flere møter i den oppnevnte styringsgruppa hvor man la planer for hvordan prosjektideen og målsettingen for prosjektet skulle settes ut i livet. Det ble lagt ned mye arbeid med planlegging av skogstien. Man landet til slutt på 10 informasjonstavler som ble satt opp i ei løype som var ca 800 meter lang.

I nært samarbeid med Stiftelsen Lillehammer Museum hadde Mjøsen Skog ansvaret for planlegging og gjennomføring av skogsdriften. Det ble også lagt vekt på å rydde kvist slik at området skulle være lett tilgjengelig for publikum.

<u>Områdebeskrivelse</u>

Flyfotoet under viser helemuseumsområdet på Maihaugen. Området som har gul utringing er definert som «Skogen» på museumsområdet. Det er innenfor dette området vi har etablert et skogbilde fra 1890 og en skogsti med informasjonstavler.

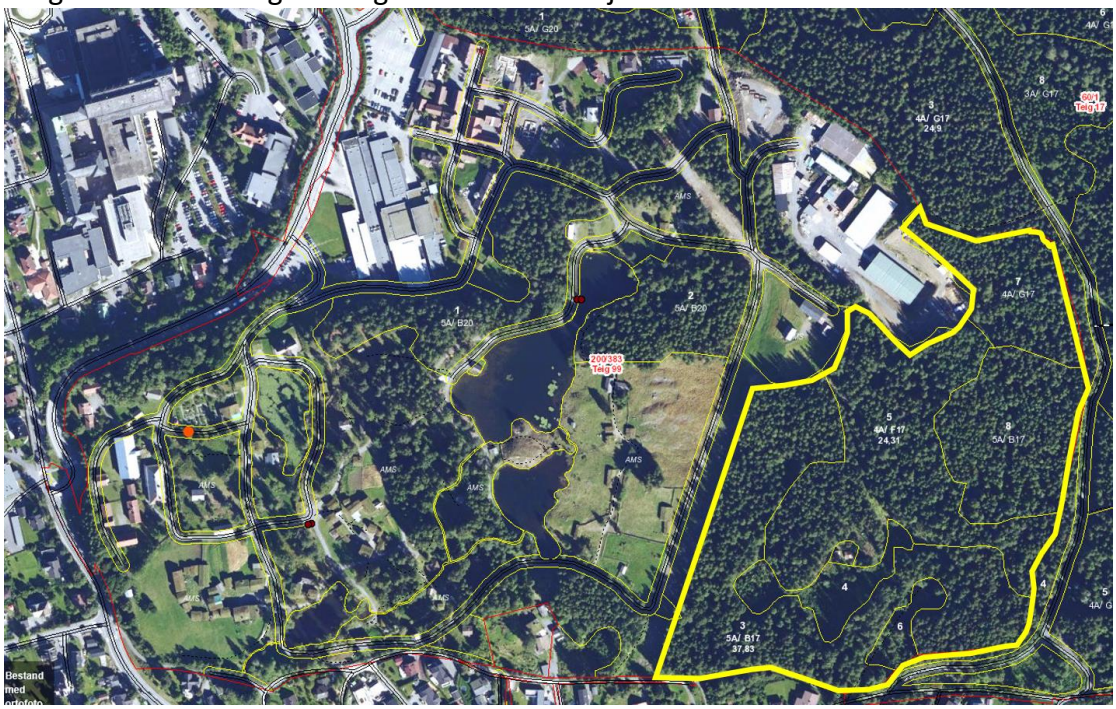

Demonstrasjonsområdet har et produktivt skogareal på 85 dekar. Tømmervolumet er beregnet å være ca 2100 m^3 fordelt på 41% gran, 24% furu og 37% lauv. Skogen består stort sette av hogstklasse 4 og 5 med to små bestand i hogstklasse 2. Gjennomsnittsboniteten er 17. Det finnes både fuktigere vegetasjonstyper (blåbær, småbregne) og tørrere vegetasjonstyper (lågurt, bærlyng). Årlig tilvekst for området var før gjennomført dimensjonshogst ca 55 m^3.

Planlagt avvirkning i form av plukkhogst og dimensjonshogst er ca 1000 m^3. Dette må avvirkes over flere år. Derfor vil hogst i området fortsette etter at prosjektet er over

6. Resultater

Resultatene i prosjektet er målt opp mot de forskjellige delmålene.

Hovedmål
Gjennom et pilotprosjekt vise allmennheten hvordan skogbruk ble drevet rundt 1890. Dette skal settes i perspektiv til dagens skogbruk. Prosjektet skal bidra til å bygge et positivt omdømme for skogbruket ved å vise skogens betydning for verdiskapning, binding av CO_2 og utvikling av biologisk mangfold.

Delmål 1
Etablere et skogbilde anno 1890 på ca 40 dekar. På de resterende 40 dekar ønsker man å etablere en optimal bledningsskog.

Det er gjennomført en plukkhogst/dimensjonshogst på det søndre området (som vist på flyfoto på forrige side). Det ble lagt vekt på å ta ut de største trærne. Området hadde i utgangspunktet en forholdsvis stor andel med lauv. Det ble prioritert å ta ut alle lauvtrær for å tilstrebe en fler-sjiktet barskog. Alle trær som ble avvirket ble på forhånd blinket med øks. Det ble brukt motorsag for å utføre hogsten. Virket ble kjørt ut med hest. Det er planer å fortsette hogst i området vinteren 2019. Da utenfor dette prosjektet.

Delmål 2
Sette opp informasjonstavler som visualiserer resultatet av et slikt skogbruk sett opp mot verdier som skapes i dagens skogbruk. Utviklingen av stående volum av skog i Norge fra 1890 og fram til i dag skal visualiseres.

Det ble anlagt en skogsti med lengde 800 meter. Denne skogstien gikk tvers gjennom skogen fra småbruket Åseng fram til området med hyttebebyggelse. Skogstien ble ryddet for all vegetasjon og stien ble planert der det var mest ulendt. Det er mulig å komme rundt stien med barnevogn (men ikke rullestol).

Langs skogstien ble det satt opp 10 informasjonstavler med følgende tema:

1. Informasjon om skogstien
2. Friluftsliv og matauk
3. Transport av tømmer
4. Skogskoia
5. Energibehov førte til avskoging
6. Mjøsen Skog - Skogsamvirke i 110 år
7. Tømmerhogst
8. Skog er klodens renseanlegg
9. Biologisk mangfold
10. Skogens betydning for samfunnet

Eksempel på informasjonsskilt langs skogstien

Det ble også bygd opp en autentisk gapahuk etter modell av slik de kunne se ut på slutten av 1800-tallet. Åpningen i gapahuken ble lagt ut mot en stor stein for å utnytte bergets evne til å bevare varmen fra en nying i løpet av natta. Taket på gapahuken ble dekket med granbark og mose.

Fra byggingen av gapahuken som ble satt opp langs skogstien

Dessuten ble det reist 4-5 vedres for å illustrere skogens betydning som energikilde.

Delmål 3

Legge til rette for friluftsaktiviteter i området knyttet opp mot skogbruk og norsk kultur. 1890-tallskogen skal inngå som en integrert del av Maihaugens formidling overfor skoler og andre besøkende.

Skogstien er anlagt innenfor den øvre delen av museområdet på Maihaugen. Dette er et område som tidligere var lite brukt i friluftsammenheng. Man antar at skogstien har hatt mellom 7000 og 8000 besøkende den første sommeren. Den har også ført til at flere har kunne bevege seg ut for å oppleve skogens mange muligheter. Tilbakemelding fra de som har gått stien har vært positive. Blant annet er det gitt mange positive kommentarer på sosiale medier.

Barnehager og skoler har brukt skogstien i undervisningssammenheng.

7. Resultatformidling

Det er lagt stor vekt på resultatformidling og markedsføre det som har skjedd. Både media og sosiale medier ble brukt flittig for å formidle arbeidet i prosjektet ut til allmennheten.

Her har både ansatte i Mjøsen Skog og ansatte på Maihaugen bidratt.

Åpningen av skogstien var søndag den 17. juni. Den offisielle åpningen av skogstien ble foretatt av Mjøsen Skogs administrerende direktør Steffen Skolseg. Til åpningen møtte ca 150 personer. I tillegg til omvisning i skogen fikk de frammøtte servert kaffe og kaker.

Vi har dessverre ikke lagret alle linkene og reportasjene om prosjektet. Her er likevel noen av de artiklene og reportasjene som har vært publisert rundt prosjektet.

Mjøsen Skogs hjemmeside
https://www.mjosen.no/om-oss/nyheter/apning-av-spennende-skogsti-pa-maihaugen/

NRK-TV
Det ble laget en egen reportasje om prosjektet som både ble sendt på NRK. Her ble det laget ulike reportasjer både for NRK Hedmark og Oppland, Norge i dag og Norge Rundt.
Linken til reportasjen som ble laget i forbindelse med Norge Rundt finner du her:
https://tv.nrk.no/serie/norge-rundt/2018/DVNR04001718/avspiller

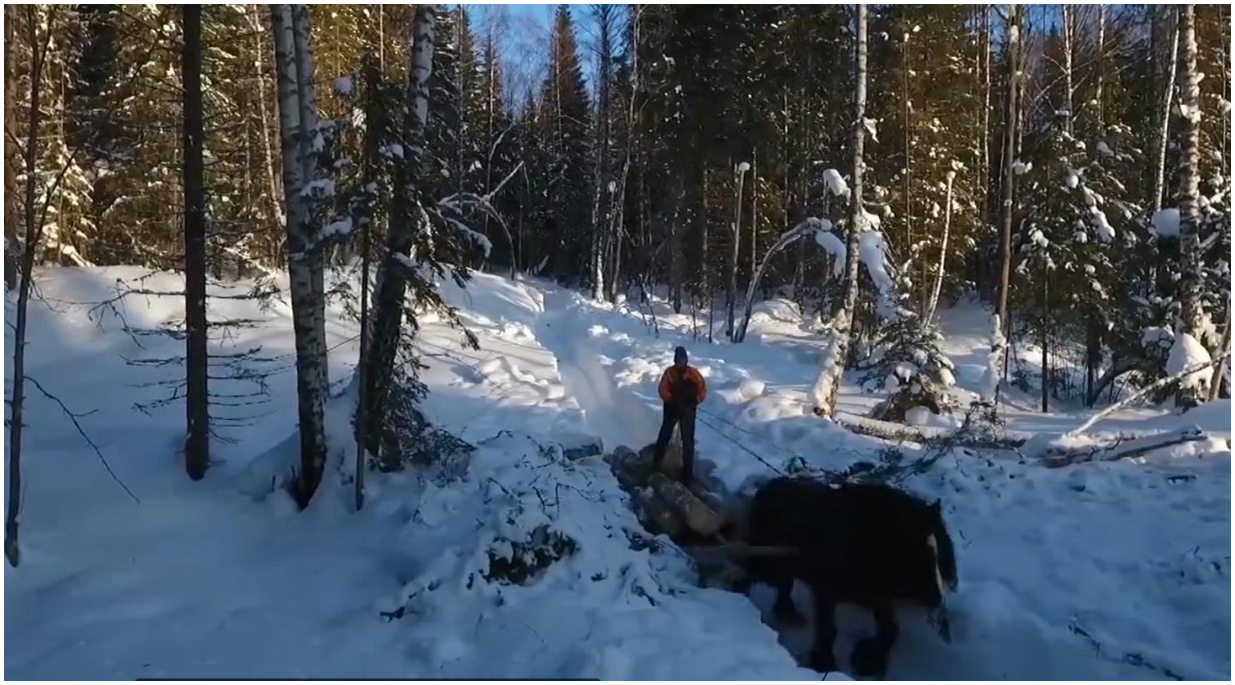

Maihaugens hjemmeside
Prosjektet er omtalt på Maihaugens hjemmesider flere ganger. Den faste informasjonene om skogstien kan finnes her: https://maihaugen.no/Opplev-Maihaugen/Friluftsmuseet/Kulturlandskap/1890-tallsskog-paa-Maihaugen

Se også video: https://youtu.be/hDAWVP23wtQ

Avisa GD
Følgende omtaler er arkivert:
«Nå kan du gå deg en skogstur anno 1890», 16.06.2018
https://www.gd.no/kultur/museum/berg/na-kan-du-ga-deg-en-skogstur-i-ar-1890/f/5-18-686116

«Arbeider med hest og slede i 2018», 17.03.2018
https://www.gd.no/magasiner/tommerhogst/maihaugen/arbeider-med-hest-og-slede-i-2018/f/5-18-614514

8. Regnskap

Utgifter

Beskrivelse	Utgifter
Kostnader	
Utarbeide detaljert hogst og skjøtselsplan, 30 timer à kr. 750	Kr. 22 500,-
Gjennomføre hogstplanlegging og blinking, 28 timer à kr. 750	Kr. 21 000,-
Merkostnad for gjennomføring av hogst	Kr. 164 840,-
Opp-pussing etter hogst og transport	Kr. 26 533,-
Kostnader i forbindelse med publikumsbesøk, omvisning mm, 34 timer à kr. 750,-	Kr. 25 500,-
Opparbeide ny skogsti for besøkende, 124 timer à kr. 750,-	Kr. 93 000,-
Utgifter til grus og opparbeiding av skogsti	Kr. 29 780,-
Designe og utarbeide informasjonstavler, 158 timer à kr. 750,-	Kr. 118 500,-
Utgifter til oppsetting av informasjonstavler, opparbeiding av rasteplasser	Kr. 140 000,-
Oppsetting av gapahuk, 72 timer à kr. 750,-	Kr. 54 000,-
Adm., planlegging, resultatformidling mm, 210 timer à kr. 750,-	Kr. 157 500,-
Sum utgifter	**Kr. 853 153,-**

FINANSIERING

Beskrivelse	Inntekter
Tilskudd fra Skogbrukets verdiskapningsfond	Kr. 375 000,-
Egeninnsats og egenfinansiering fra Mjøsen Skog SA	Kr. 222 153,-
Egeninnsats fra stiftelsen Lillehammer museum	Kr. 256 000,-
SUM finansiering	**Kr. 853 153,-**

MJØSEN SKOG

Mjøsen Skog SA
Kirkegata 70, Postboks 84, N-2601 Lillehammer
Telefon: 61 26 30 00
Telefaks: 61 25 99 46
E-post: mjosen@mjosen.no
Web: www.mjosen.no